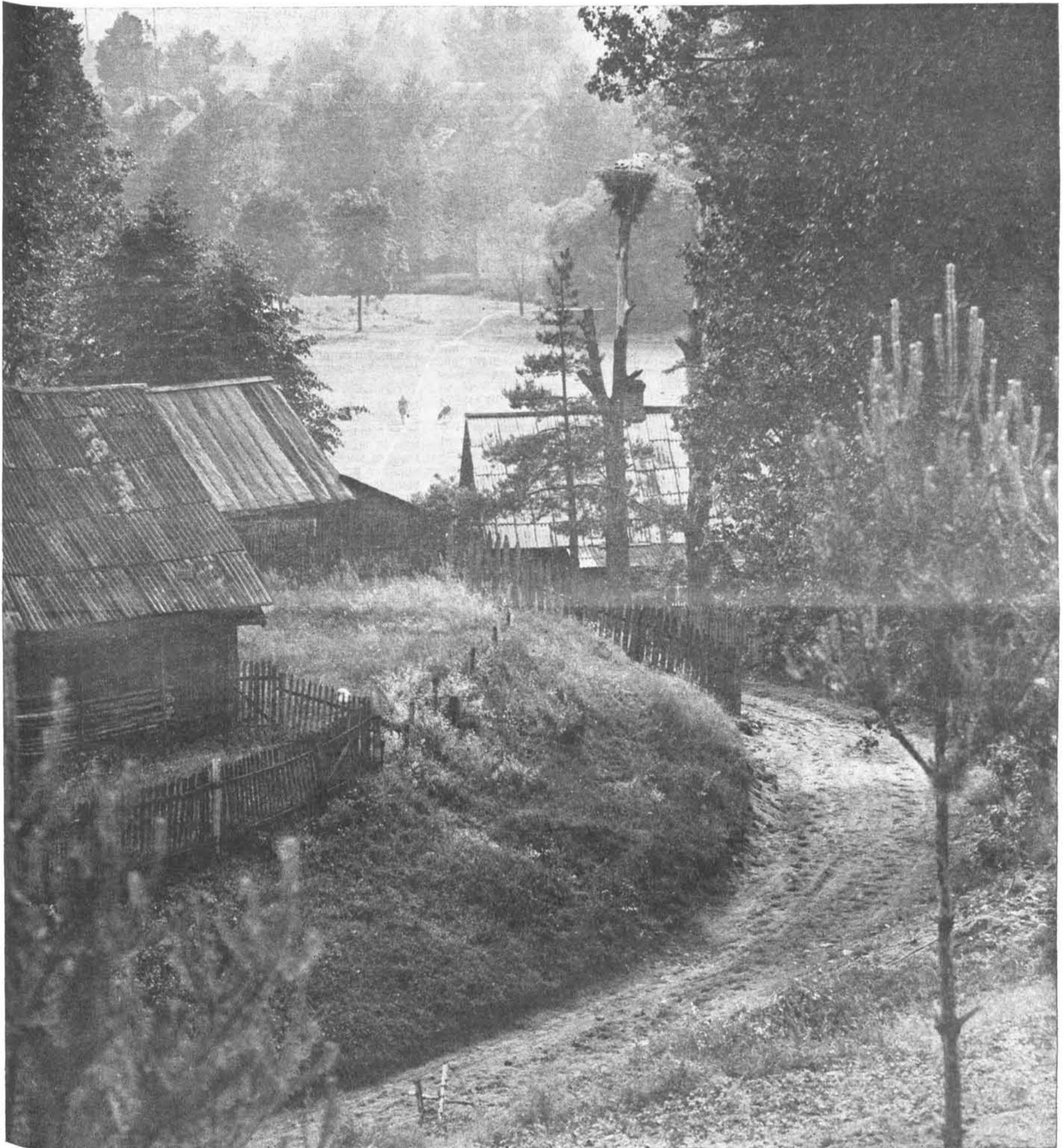

Голас Радзімы

№ 31 (1653)
7 жніўня 1980 г.

(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)
ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

З якой шчымлівай замілаванасцю ўспамінаецца летняя раніца ў роднай вёсцы: клёкат буслоў, бразганне даёнкі, лёгкі туман у нізіне!.. Нават калі ты ніколі не пакідаў бацькоўскі дом, характава гэтага яснага пачатку дня сагрэе цябе ў зімовую сцюжу ці восеньскую слоту.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ЯНЫ СЛУЖАЦЬ ЛЮДЗЯМ

【«Народны дэпутат»】

стар. 2—3

Л. БРЭЖНЕУ: «Шляху назад ад Хельсінкі няма»

【«Адказы Л. І. Брэжнева на пытанні рэдакцыі «Правды»】

стар. 4

ШТО ВЯДОМА ПРА НАШ КРАЙ І КУЛЬТУРУ!

【«Беларускае слова ў Францыі»】

стар. 6

ХТО Ё БССР ЗАЙМАЕЦЦА ДЗЯРЖАЎНАЙ ДЗЕЙНАСЦЮ?

НАРОДНЫ ДЭПУТАТ

Артыкул 2 Канстытуцыі БССР абвяшчае: «Уся ўлада ў Беларускай ССР належыць народу. Народ ажыццяўляе дзяржаўную ўладу праз Саветы народных дэпутатаў, што складаюць палітычную аснову Беларускай ССР.

Усе іншыя дзяржаўныя органы з'яўляюцца падкантрольнымі і падсправаздачнымі Саветам народных дэпутатаў». Успомнім выказванне У. І. Леніна: «Менавіта тыя масы, якія нават у самых дэмакратычных буржуазных рэспубліках, будучы раўнапраўнымі па закону, на справе тысячамі прыёмаў і ўловак адхіляліся ад удзелу ў палітычным жыцці і ад карыстання дэмакратычнымі правамі і свабодамі, прыцягваюцца цяпер да пастаяннага і абавязковага, прытым рашаючага, удзелу ў дэмакратычным кіраванні дзяржавай». Як гэта ажыццяўляецца на справе ў Беларускай ССР?

Адказаць на гэта пытанне мы папрасілі загадчыка аддзела Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Івана БЕРАСЦЕНЯ.

У рэспубліцы налічваецца цяпер 1 895 абласных, раённых, гарадскіх, пасялковых і сельскіх Саветаў. На прайшоўшых сёлета выбарах ў Вярхоўны Савет БССР і мясцовыя Саветы ўсіх ступеняў выбрана звыш 85 тысяч дэпутатаў. У Вярхоўным Саветах 485 дэпутатаў: з іх 148 рабочых, (30,5 працэнта), 97 калгаснікаў (20 працэнтаў). У складзе дэпутатаў — работнікі партыйных, саветскіх і прафсаюзных органаў, дзесяты навукі і культуры, літаратуры і мастацтва, асветы і аховы здароўя. Жанчыны складаюць 37,1 працэнта. У мясцовых Саветах рабочыя і калгаснікі складаюць 68,4 працэнта, жанчыны — 49 працэнтаў, беспартыйныя — 56,7 працэнта.

Прыведзеныя даныя пераканаўча паказваюць, што Саветы з'яўляюцца сапраўды народнымі органамі ўлады. У які б Савет ні выбралі чалавека — Вярхоўны або сельскі, ён з'яўляецца дзяржаўным дзеячам. Ад імя народа, па даручэнню выбаршчыкаў сваёй акругі ён удзельнічае ў кіраванні дзяржаўнымі справам. Дэпу-

таты вырашаюць пытанні дзяржаўнага, гаспадарчага і сацыяльна-культурнага будаўніцтва, ажыццяўляюць рашэнні Саветаў, кантроль за работай дзяржаўных органаў, прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый. Захоўваецца прынцып змяняльнасці дэпутатаў, што дазваляе прыцягваць да кіравання дзяржаўнымі справам шырокія масы. Ад выбараў да выбараў ідзе працэс абнаўлення дэпутатаў Вярхоўнага Савета БССР. У сёмым, восьмым, дзевятым скліканнях больш за дзве трэці дэпутатаў выбіраліся ўпершыню. У бягучым скліканні састаў дэпутатаў мясцовых Саветаў абнавіўся больш чым напалавіну.

Новая Канстытуцыя яшчэ больш ўзняла ролю народных дэпутатаў, адкрыла яшчэ больш шырокія магчымасці самага актыўнага ўдзелу іх ў вырашэнні розных пытанняў жыцця рэспублікі, вобласці, горада або вёскі. Есць у Канстытуцыі такая глава — «Народны дэпутат», якая тлумачыць становішча, правы і абавязкі дэпутата.

Перш за ўсё дэпутаты

ажыццяўляюць свае правы і абавязкі, прымаючы ўдзел у рабоце сесій Саветаў: карыстаюцца правам рашаючага голасу, разглядаюць важнейшыя пытанні, адносяцца да кампетэнцыі Савета, фарміруюць выканаўча-распарадчыя і іншыя органы Савета, даюць напрамак у іх рабоце. Напрыклад, на сесіях Вярхоўнага Савета БССР зацвярджаюцца перспектывы і гадавыя планы эканамічнага і сацыяльнага развіцця і бюджэт рэспублікі, прымаюцца законы і пастановы. За апошнія гады прыняты Законы аб ахове здароўя, народнай адукацыі, ахове і выкарыстанні помнікаў гісторыі і культуры, Зямельны, Водны і Лясны кодэкс, Кодэкс аб нетрахах. Кодэкс законаў аб працы, разгледжаны пытанні, што датычаць захаванасці жыллёвага фонду, паляпшэння выкарыстання зямель у калгасах і саўгасах, павышэння ўзроўню культурына-масвай работы і бытавога абслугоўвання насельніцтва. На сесіях мясцовых Саветаў рэспублікі ў 1979 годзе разгледжана звыш 28 тысяч пытанняў агульнадзяржаўнага і мясцовага значэння, і ў іх абмеркаванні прынялі ўдзел 77,3 працэнта дэпутатаў, якія ўнеслі шмат канкрэтных заўваг і прапановаў.

Асобнае месца ў прыцягненні дэпутатаў і шырокіх мас працоўных да непасрэднага ўдзелу ў кіраванні займаюць пастаянныя камісіі Саветаў. Яны выбіраюцца на сесіях з ліку дэпутатаў на тэрмін паўнамоцтваў Савета. Задача іх — папярэдні разгляд і падрыхтоўка пытанняў, што адносяцца да кампетэнцыі Саветаў, правядзенне арганізатарскай рабо-

ты, кантроль за дзейнасцю дзяржаўных органаў і арганізацый. У мясцовых Саветах цяпер утворана звыш 10 300 пастаянных камісій, у склад якіх выбрана 84 працэнта агульнай колькасці дэпутатаў. Да работы ў камісіях прыцягнута больш за 67,5 тысячы грамадскіх работнікаў. У мінулым годзе пастаянныя камісіі ўдзельнічалі ў падрыхтоўцы 20,9 тысячы пытанняў на сесіі мясцовых Саветаў народных дэпутатаў і зрабілі 10,7 тысячы дакладаў і садакладаў.

У Вярхоўным Саветах Беларускай ССР працуе 17 пастаянных камісій, у якіх ўваходзіць 361 дэпутат. Сёлета яны вывучылі і разгледзелі розныя пытанні: як у Мінску рыхтаваліся да адборачных алімпійскіх гульніў па футболе, як у рэспубліцы выконваецца Закон аб ахове і выкарыстанні помнікаў гісторыі і культуры, як Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР выконвае заканадаўства аб ахове навакольнага асяроддзя і іншыя.

Значную частку дзейнасці дэпутата складае яго работа ў выбарчай акрузе: сустрэкаецца з выбаршчыкамі, інфармуе іх аб рабоце Савета, арганізуе насельніцтва на выкананне прынятых рашэнняў, вывучае грамадскую думку, паведамляе ў Савет аб залагаваннях насельніцтва і прымае меры да іх задавальнення. У адпаведнасці з Канстытуцыяй БССР дэпутат абавязаны рабіць справаздачу аб сваёй рабоце і рабоце Савета перад выбаршчыкамі, а таксама перад калектывамі і грамадскімі арганізацыямі, што вылучылі яго кандыдатам у дэпутаты. Гэтым захоўваецца важнейшы прынцып дзейнасці

Саветаў — публічнасць. У 1979 годзе ў рэспубліцы праведзена звыш 150 тысяч сходаў са справаздачамі дэпутатаў, на якіх прысутнічала больш чым 9,5 мільёна чалавек.

Цесная сувязь дэпутатаў з масамі, улік думкі насельніцтва, яго патрэб ярка праяўляецца ў рабоце па выкананню наказаў, якія даюць дэпутатам выбаршчыкі на перадвыбарных сходах. Наказы могуць датычыць як пытанняў рэспубліканскага значэння, так і жыцця насельніцтва аднаго горада, раёна, або вобласці. Мерапрыемствы па выкананню наказаў зацвярджаюцца Саветамі народных дэпутатаў, а затым накіроўваюцца выканаўцам, пастаянным камісіям, дэпутатам. Наказы, што трабуюць капітальных затрат, уключаюцца ў планы эканамічнага і сацыяльнага развіцця. Так, па наказах выбаршчыкаў у рэспубліцы пабудавана 113 школ, 117 медыцынскіх і 179 дзіцячых дашкольных устаноў, 171 прадпрыемства бытавога абслугоўвання насельніцтва, 118 клубаў і кінатэатраў, 323 магазіны, 61 бібліятэка.

З прыняццем новай Канстытуцыі БССР набыло якасць статыстычнага характару права дэпутата звяртацца ва ўсе дзяржаўныя і грамадскія органы, прадпрыемствы, установы, арганізацыі па пытаннях дэпутацкай дзейнасці, прымаць удзел у разгледзе пастаўленых ім пытанняў. Кіраўнікі абавязаны неадкладна прымаць дэпутата і разглядаць яго прапановы ва ўстаноўлены тэрміны. Дэпутат мае права запытання да адпаведных дзяржаўных органаў і службовых асоб, якія абавязаны даць

ПАЛЁТ

міжнароднага экіпажа паспяхова завершаны

3 ПАВЕДАМЛЕННЯ ТАСС

31 ліпеня 1980 года ў 18 гадзін 15 мінут маскоўскага часу палёт паспяхова завершэнны намечанай праграмы сумесных работ на борце арбітальнага навукова-даследчага комплексу «Салют-6» — «Саюз-36» — «Саюз-37» міжнародны экіпаж у саставе двойчы Героя Савецкага Саюза, лётчыка-касманаўта СССР Віктара Гарбатко і касманаўта-даследчыка Героя Сацыялістычнай Рэспублікі В'етнам Фам Туана вярнуўся на Зямлю.

Касманаўты Папоў і Румін працягваюць работу на станцыі «Салют-6».

У ходзе сумеснага палёту на борце арбітальнага комплексу «Салют-6» — «Саюз-36» — «Саюз-37» касманаўты Папоў, Румін, Гарбатко і Фам Туан выканалі рад тэхналагічных і медыка-біялагічных даследаванняў і эксперыментаў, падрыхтаваных спецыялістамі Савецкага Саюза і В'етнама пры ўдзеле вучоных і іншых сацыялістычных краін. Па праграме вывучэння прыродных рэсурсаў і навакольнага асяроддзя міжнародны экіпаж праводзіў візуальныя назіранні і фатаграфаванне зямной паверхні, у тым ліку асобных раёнаў тэрыторыі В'етнама. Касманаўтамі былі праведзены таксама эксперыменты, пачатыя ў папярэдніх палётах экіпажаў з выкарыстаннем навуковай апаратуры, створанай спецыялістамі краін — удзельніц праграмы «Інтэркосмас».

Выкананне шырокай праграмы даследаванняў на арбітальным комплексе «Салют-6» — «Саюз» дазволіла атрымаць новыя даныя, якія будуць выкарыстаны ў інтарэсах народнай гаспадаркі і далейшага развіцця касмічнай навукі і тэхнікі.

Паспяхова завершаны касмічны палёт пераканаўча сведчыць аб далейшым развіцці навуковых і тэхнічных сувязей паміж Савецкім Саюзам і сацыялістычным В'етнамам, з'яўляецца новым яркім прыкладам плённага супрацоўніцтва вучоных сацыялістычных краін у мірным асваенні і выкарыстанні космосу.

За паспяховае ажыццяўленне касмічнага палёту на арбітальным навукова-даследчым комплексе «Салют-6» — «Саюз» і прыяўлення пры гэтым мужнасці і гераізм двойчы Героя Савецкага Саюза лётчыка-касманаўта СССР Віктара Гарбатко ўзнагароджаны ордэнам Леніна, а грамадзяніну СРВ касманаўту-даследчыку Фам Туану прысвоена званне Героя Савецкага Саюза з уручэннем ордэна Леніна і медаля «Залатая Зорка».

● ПАДЗЕЙ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕЙ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕЙ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

УНІВЕРСАМЫ, УНІВЕРМАГІ...

Няспынна развіваецца сетка дзяржаўнага гандлю ў нашай рэспубліцы. Цяпер у Беларусі налічваецца звыш 30 тысяч прадпрыемстваў рознічнага гандлю і грамадскага харчавання. З пачатку пяцігодкі ўвайшлі ў строй дзесяткі буйных гандлёвых прадпрыемстваў, аснчаных сучасным абсталяваннем, у якіх прымяняюцца зручныя для насельніцтва формы абслугоўвання. У іх ліку 23 універсамы, сучасны універмаг «Беларусь» у Мінску, гандлёвы цэнтр у Брэсце. На сотнях аб'ек-

таў праведзена рэканструкцыя.

Каб палепшыць абслугоўванне насельніцтва, у гарадах рэспублікі адкрыты дзесяткі магазінаў кулінарны, кафетэрыі, расшыраецца сетка камісійнага гандлю.

ФАБРЫКА КАЛЯРОВАГА ДРУКУ

У сталіцы Беларусі вырашана пабудаваць фабрыку каляровага друку магутнасцю ў 500 мільёнаў фарбаадбіткаў у год. На будаўніцтва аб'екта вытворчага і жыллёва-грамадскага прызначэння новага прадпрыемства, праект якога ўжо зацверджа-

ны, мяркуецца выдаткаваць каля 14 мільёнаў рублёў.

ПА ПРАЦЫ І ГОНАР

Вечар, на якім ушаноўвалі ветэранаў працы, адбыўся на Кармянскім Ільнозаводзе. Шмат добрых слоў пачулі ў свой адрас настаўніца моладзі Марыя Лашкевіч, прасяўшчык Пётр Пратасенка, майстар змены Тамара Савельева, многія іншыя перадавікі і наватары вытворчасці.

Ільнозавод — старэйшае прадпрыемства ў раёне. Прадстаўнікі некалькіх пакаленняў прайшлі тут школу рабочага майстэрства.

МУЗЕЙ У ШКОЛЕ

Музей народнай славы адкрыўся ў Бярэзінскай школе-інтэрнаце. Педагогі і выхаванцы сабралі нямала дакументаў, якія раскажваюць аб гісторыі партызанскага руху на тэрыторыі раёна, добра аформілі экспазіцыю. Свае ўспаміны, фатаграфіі, асабістыя рэчы перадалі ў музей многія ветэраны. На ўрачыстым адкрыцці прысутнічалі былыя камандзіры атрадаў, партызаны і франтавікі.

ДАРОГАМІ ЛЕТА

Цікавую паездку ў Кіеў зрабіла на цеплаходзе група перадавікоў саўгаса «Бярозкі» Гомельскага раёна. Сяляне пабывалі ў музеях, тэатрах, азнаёміліся са славу-

Буйнейшы ў Беларусі цэх інкубачыі пабудаваны на рыбакамбінаце «Белае», што на Гомельшчыне. У заводскіх умовах тут кожны год будуць вырошчваць каля 100 мільёнаў малявак карпа. Адсюль маляўкі паступаць у многія сажалкі-гадавальнікі рэспублікі.

НА ЗДЫМКУ: у інкубачыным цэху камбіната.

● ПАДЗЕЙ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕЙ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕЙ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

Адказы Л. І. БРЭЖНЕВА на пытанні рэдакцыі «Правды»

1. **Пытанне.** У сувязі з 5-й гадавінай Нарады па Бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе як Вы ацэньваеце ўплыў хельсінскага Заключнага акта на развіццё еўрапейскай абстаноўкі?

Адказ. Ацэнка Савецкім Саюзам гэтай нарады і яе вынікаў адназначная. Яна — станоўчая. Ва ўмовах ускладніўшага міжнароднага становішча значэнне вынікаў Хельсінкі не змяншаецца, а ўзрастае.

З хваляваннем успамінаю другую палавіну дня 1 жніўня 1975 года. Тады ў палацы кангрэсаў «Фінляндыя» кіраўнікі 33 еўрапейскіх дзяржаў, ЗША і Канады селі за адным сталом побач адзін з адным і змацавалі сваімі подпісамі Заключны акт. Гэта быў дзень вялікіх на-

дзеяў для народаў. Гэта быў і дзень рэалістычнага погляду ў будучыню, не пазбаўленага трывог за тое, якой яна будзе праз пяць гадоў або праз дзесяцігоддзе.

І вось сёння яшчэ больш ясна, што нараджэнне Заключнага акта азнаменавала сабой буйную падзею ў гісторыі пасляваеннай Еўропы, адкрываючую шырокія магчымасці для мірнага развіцця, якому гэты дакумент прызначаны служыць.

У маім выступленні з трыбуны агульнаеўрапейскай нарады ў Хельсінкі падкрэслівалася, што яе рашэнні не павінны быць пахіснуты пры першай непагадзі. Мы не раз папярэдвалі, і гэта затым пацвярджалася: у палітыцы

разрадкі могуць быць свае прылівы і адлівы. Але пры ўсім гэтым можна з падставай параўнаць Заключны акт з добрым хваларэзам, які процістаіць таму, што падмывае асновы разрадкі.

2. **Пытанне.** Ці лічыце Вы, што Заключны акт і ў далейшым будзе аказваць сваё дабраўраўнае ўздзеянне?

Адказ. Так, лічу.

Гэты дакумент унікальны, як унікальная і сама агульнаеўрапейская нарада. Я сказаў бы так: гэта — пасланне ад таго пакалення, якое перажыло жахі другой сусветнай вайны, да тых, каму павінна быць надзейна забяспечана **найпершае права чалавека** — права на жыццё, на мір.

Калі глядзець на ход еўрапейскага развіцця не праз прызму данага моманту, а ў гістарычнай перспектыве, то шляху назад ад Хельсінкі няма. Заключны акт, як і Статут ААН, аблягчае пераход чалавечай цывілізацыі на новыя, больш высокія ўзроўні ў міжнародных адносінах.

Вось чаму дзень падпісання Заключнага акта мог бы стаць «Днём Еўропы», падобна да таго, як ёсць свае памятных дні ў народаў іншых кантынентаў. Але гэты дзень — не толькі свята. Ён адначасова і заклік да таго, каб разрадка і мір усталяваліся трывала.

Цяпер бліжэйшая задача — канструктыўна правесці і завяршыць важкімі вынікамі сустрэчу ў

Мадрыдзе прадстаўнікоў дзяржаў — удзельніц агульнаеўрапейскай нарады, забяспечыць скліканне канферэнцыі па ваеннай разрадцы і раззбраенню ў Еўропе. Савецкі Саюз гатоў унесці дастойны ўклад у работу абодвух гэтых форуму.

Галоўнае — знайсці шляхі да змяншэння ваеннай пагрозы цяпер і ў будучым для Еўропы, а значыць і для ўсяго свету. А гэту задачу немагчыма вырашыць без рэальных зрухаў у галіне абмежавання гонкі ўзбраенняў.

Такім чынам, разрадка, супрацоўніцтва, бяспека — такая генеральная лінія нашай партыі і Савецкай дзяржавы ў еўрапейскіх справах, як і ў сусветнай палітыцы ў цэлым.

ПО СТРАНИЦАМ ИЗДАНИЙ ЗАРУБЕЖНЫХ СООТЕЧЕСТВЕННИКОВ

Во многих странах осели наши земляки. Но сердцем своим, помыслами своими они тянутся к Родине. Сохранить себя вдали от нее, передать детям своим глубокую любовь к ней, не забывать о своих корнях землякам помогают объединения, клубы, союзы. Собираясь вместе, они чувствуют ближе Родину, они чувствуют себя частью ее. А песня, спетая дружно вместе, облегчает их душу, и на какое-то время отступает ностальгия. Многие прогрессивные организации наших соотечественников за рубежом издают свои газеты и журналы. Это помогает людям, живущим на чужой стороне, теснее спланиваться, больше узнавать друг о друге.

О чем же пишут на страницах своих газет и журналов наши соотечественники? О чем они размышляют? Что их волнует? На эти вопросы ответит новая рубрика «Голасу Радзімы». Время от времени мы будем знакомить наших читателей с тем, что пишут зарубежные издания соотечественников. Надеемся, что это представит общий интерес.

Славянский
Голос

В ОБЩЕСТВЕ
«РАВНЫХ»
ВОЗМОЖНОСТЕЙ

Приехал в Англию в 1948 году. Работаю чернорабочим на машиностроительном заводе в Манчестере. Как-то случилось на работе сильно поранить ногу. Заводской санитар обмыл мне рану и перевязал бинтом. На другой день я пошел к нему на перевязку. Санитар сказал, что нужно иметь свой бинт. Я не поверил санитару и пошел с жалобой к директору. Директор подтвердил: нужно иметь свой бинт...

Наш хозяин завода большой миллионер, а на бинт для рабочего, с которым произошло несчастье на его заводе, у него не хватает. Я рассказал директору о моей сестре, тоже рабочей. Она живет в СССР. За 50 лет работы она была на курортах и в санаториях Крыма 12 раз. Ни за

четыре недели пребывания на курортах и в санаториях, ни за проезд в Крым, ни за лечение она не платила — все за счет государства. Когда же на моего брата, колхозница, заболела, ее послали в Крым на два месяца в санаторий и тоже бесплатно. Мой директор выслушал, что я ему рассказал про мою Родину, и говорит: «Это чисто большевистская пропаганда». Не хочется директору все это принять и поверить.

А вот еще пример. 30 лет моя жена работала в Аштоне и вдруг тяжело заболела. Ей сделали операцию. Казалось бы все хорошо. Но, удалив раковую опухоль, после двух недель ее вывели из больницы. Три месяца получала немалую больничных (сык пэй), а теперь перестали платить совсем. В 1940 году ее угнали в рабство в Германию. Так что с тринадцати лет девчонкой она работала по 16 часов в день у помещика. И вот в Англии после 30 лет работы ей не платят ни пенса.

Как-то становится легче на душе, когда я думаю о своей Советской Родине, о том, что там ценят рабочего человека, беспокоятся о его здоровье. Я горжусь своей Родиной.

И. ОЛЬХОВИК.

Англия.

ДРУЖБА
ДРУЖИВЯ

КОГДА ДУМАЮ
О ДНЕ ПОБЕДЫ

Когда мы празднуем День Победы, мне приходит на память замечательная книга маршала Советского Союза Георгия Константиновича Жукова — «Воспоминания и размышления». Она является настольной книгой не только для советского гражданина, но и для нас, русских, которые живут за рубежом и любят свою великую Родину, не порывают с ней связи.

Я недавно перечитал этот двухтомный труд. Маршал был не только выдающимся полководцем Великой Отечественной войны, он как психолог знал, понимал советский народ. Выходец из крестьянской семьи стал высокообразованным человеком. Его любила, им гордилась вся Советская страна.

Жукова могли не любить на Западе, но весьма считались с его военными знаниями. Книга переведена почти на все языки мира, ее читали и штудировали военные специалисты

всех стран.

Даже в агрессивных кругах тех же США поняли, что с советским народом, проявившим неслыханный патриотизм в Великой Отечественной войне, шутить нельзя.

Ясно, что грозить они будут по-прежнему, по-прежнему фабриковать небывлицы о Советском государстве, распространять антисоветскую стряпню, рассчитывая на невежество единицы, но они поняли, что военные авантюры против СССР просто безрассудны.

Э. ЛЕВИТСКИЙ.

Австралия.

РУССКИЙ ГОЛОС

ОБМАН

Прочитав в английском приложении к «Русскому голосу» за 29 ноября материал «Правда о советских евреях», я считаю своим долгом откликнуться на этот правдивый и убедительный рассказ.

Совершенно ясно, что в СССР еврей, как и представители других национальностей, являются полноправными членами общества. Какую же правду можно встретить в США и других капиталистических странах для бывших советских граждан-евреев? Определенные круги еврейского населения США всеми правдами и неправдами, используя заведомо лживую пропаганду, заманивают советских евреев за границу. Немало таких, которые попадают на пропагандистский крючок и покидают Родину.

Но с первых же шагов за границей эмигранты чувствуют разницу между евреями и... евреями. Они разделяются на «состоятельных» и «нищету», что заранее определяет их положение отныне и навсегда. Уже в Италии можно видеть, в какое болото погружаются эмигранты, обретшие «свободу». Обман, грабежи, а порою и убийства — все это можно наблюдать в эмигрантской среде.

Но еще полнее почувствовать, что такое «свобода», можно только приехав в Америку. Здесь начинается мучительно длинная процедура оформления документов, установления количества багажа, по которому определяется имущественный ценз. Вам приходится буквально выклянчивать, как подаяние, материальную помощь еврейских благотворительных организаций. А поиски хоть какой-нибудь работы? Разве это не мучительный и унижающий процесс?

Хайяску Найне нужны только люди с достатком, которые за тридцать се-ребренников готовы лить грязь на

свою Родину. Отсюда и вопросы американских евреев: «А вы когда-нибудь имели телевизор?» Собирая митинги, американские евреи-сионисты хотят убедить мир в том, что их действительно волнуют судьбы евреев-эмигрантов. Они демонстративно размещают плакатами «Отпустите советских евреев!» Куда, спрашивается? Я, к сожалению, являюсь одной из тысяч обманутых и понимаю, в какое ужасное положение попала, покинув единственную страну, где я чувствовала себя полноценным человеком.

Фанна ГОНТА.

США.

ПАТРИОТ

БЛАГОДАРНА
ЭТИМ ЛЮДЯМ

Прошло два года, как приехала в Бельгию. И за это время тоска моя по Родине не прошла и вряд ли пройдет даже с годами... Тем большую радость доставляют мне встречи с соотечественниками. Это люди, прожившие здесь около 35 лет. И несмотря на то, что большую часть своей жизни они провели вдали от Родины, все же душой и сердцем они остаются такими, какими приехали сюда. Между собой говорят только по-русски, сохраняют, передают своим детям и внукам национальные традиции. Ни один из советских праздников не проходит здесь не отмеченным. Каждый праздник проходит весело и дружно, особенно годовщина Великой Октябрьской социалистической революции, Международный женский день, Первомай и День Победы.

С большим удовольствием присутствую я на этих торжествах. И приятно видеть, что на наши советские праздники приходят и местные жители — бельгийцы, которым по душе простота, задушевность и то искреннее веселье, которое царит на этих вечерах. И если таких людей появляется все больше и больше, то это означает, что у Советского Союза, у советских людей становится все больше и больше друзей.

Мне хочется сказать большое спасибо женщинам, соотечественницам, которые много лет организуют такие встречи, а также нашим соотечественникам в СССР, не забывающим нас. Они присылают советские газеты, журналы, книги, кинофильмы.

Л. СХЕЕРС-РЕШЕНЦЕВА.

Бельгия.

ПОДЛИННЫЕ И МНИМЫЕ ДРУЗЬЯ ИРАНА

Попытка правительства Картера освободить американских заложников в Тегеране еще раз привлекла внимание широких кругов мировой общественности к самой проблеме американо-иранского кризиса, представляющего сегодня серьезную опасность для дела мира и международной безопасности. Истинная его причина — отнюдь не «проблема заложников», а империалистическая политика США в отношении Ирана на протяжении многих десятилетий, настойчивые попытки сменявших друг друга американских правительств превратить Иран в свой главный военно-политический плацдарм на Среднем Востоке.

Вспомним 1953 год. У власти в Иране правительство Мохаммеда Мосаддыка, поставившее своей задачей обеспечение национальных интересов Ирана и освобождение его из-под иностранного контроля. США, действуя через ЦРУ и опираясь на реакционные силы внутри страны, организовали государственный переворот. Свержение правительства Мосаддыка было грубейшим вмешательством США в дела Ирана, за которым последовало установление кровавой проамериканской диктатуры шаха Мохаммеда Реза Пехлеви.

Иранская драма 50-х годов продолжалась четверть века. С середины 50-х годов Иран стал постепенно превращаться в вотчину американского империализма на Среднем Востоке. Вступив в блок СЕАТО, заключив с США военное соглашение, давшее американцам право вводить в Иран свои войска, пригласив 40 тысяч американских военных советников и предоставив им право дипломатического иммунитета, союзник США шах Мохаммед Реза Пехлеви практически передал всю иранскую армию под контроль Пентагона. Именно по указке США иранские войска были брошены в помощь султану Омана для подавления национально-освободительного движения. В Пентагоне были разработаны уставы для иранской армии и военно-стратегические планы против соседних с Ираном стран. На территории Ирана находились посты электронного слежения за территорией Советского Союза, Афганистана, некоторых других стран, вооруженные разведкой США и обслуживавшиеся американскими военными специалистами. «Гигантским электронным ухом» называла Иран мировая печать.

Иранская революция, свержение проимпериалистического, проамериканского шахского режима нанесли огромный удар по военно-стратегическим, политическим и экономическим позициям США не только в Иране, но и в регионе в целом. Именно поэтому американский империализм так настойчиво пытался спасти шахский режим, а когда это не удалось, встал на путь удешевления иранской революции, стремясь вернуть Иран в русло своей политики. США заявили о непризнании создаваемых в ходе революции органов власти и лидера иранской революции аятоллы Хомейни, развернули широкую кампанию политической, дипломатической и экономической изоляции Ирана. К берегам Ирана была подтянута морская армада США, а в правящих кругах Вашингтона обсуждаются планы вторжения. Нагнетая обстановку военного психоза и не останавливаясь перед такими авантюрами, как неудавшаяся попытка освободить американских заложников в Тегеране, Вашингтон в последнее время начал кампанию, имеющую целью представить Советский Союз в качестве главной угрозы Ирану и всему мусульманскому ми-

ру. На самом высоком уровне в США стали распространяться всякого рода «сообщения» о якобы готовящемся «нападении СССР на Иран». Основным источником этих провокационных измышлений является помощник президента по национальной безопасности З. Бжезинский. Не прошло и нескольких дней после его заявления о «подготовке советских войск к вторжению в Иран», как начальник объединенного штаба Исламской Республики Иран генерал Хади Шадмехр в интервью тегеранскому радио заявил: «Нет никаких свидетельств и следов, говорящих о подготовке советских вооруженных сил к нападению на территорию Ирана». Распространяя клевету на СССР, представители нынешней американской администрации пытаются представить в ложном свете нынешний характер советско-иранских отношений, извратить саму историю многолетних связей между Советским Союзом и Ираном, а США выставить чуть ли не в роли друга иранского народа. Подоплека этой шумихи ясна. «Антисоветская истерия понадобилась не только для того, чтобы на гребне этой волны кто-то одержал верх на президентских выборах осенью», — отмечал Л. И. Брежнев. — Главное в том, что у США появилось намерение создать сеть своих военных баз в Индийском океане, в странах Среднего и Ближнего Востока, в странах Африки. США хотели бы подчинить эти страны своей гегемонии, без помех выкачивать их природные богатства. А заодно использовать их территории в своих стратегических замыслах против мира социализма и народно-освободительных сил. Вот в чем суть».

Советский Союз с самого начала оценил антиимпериалистические цели иранской революции. Уже в середине ноября 1978 года, когда борьбе народа Ирана против шахского режима начало угрожать военное вторжение его заокеанских покровителей, Л. И. Брежнев заявил, что события в Иране имеют внутренний характер и никто не имеет права вмешиваться в них, в любой форме и под каким бы то ни было предлогом. Это своевременное предупреждение, несомненно, возымело свое действие и сыграло важную роль в предотвращении попыток США задуть иранскую революцию.

Советское правительство сразу же заявило об официальном признании Исламской Республики Иран и выразило готовность поддерживать и развивать с ней взаимные отношения. В телеграмме аятолле Хомейни по случаю 60-летия установления дипломатических отношений между СССР и Ираном (в мае нынешнего года) Леонид Брежнев подчеркнул, что в своих отношениях с южным соседом СССР «опирался и опирается на ленинские принципы внешней политики — равенство, уважение суверенитета и территориальной целостности, невмешательство во внутренние дела друг друга».

Безусловно, установление республиканского режима в Иране объективно создает новые благоприятные предпосылки для развития советско-иранских связей на самых разных уровнях. Иранский народ хорошо знает, кто его друзья, и ухищрения заокеанских политиков не в состоянии бросить тень на политику Советского Союза в отношении Ирана, в трудных условиях продолжающегося борьбы против империализма, за свою свободу и независимость.

Яков ЭТИНГЕР,
доктор исторических наук.
АПН.

Вуліца імя Сяргея Прытыцкага ў Мінску.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

нашы слаўтыя землякі

ІВАН ТРАЦЦЯК — КАМАНДЗІР ПАРТЫЗАНСКОЙ ДЫВІЗІІ

Нарадзіўся Іван Траццяк у 1884 годзе ў сям'і селяніна-бедняка ў вёсцы Ракашычы былой Койданаўскай воласці на Міншчыне. Калі яму яшчэ не споўнілася і чатырнаццаць гадоў, хлапчук вымушаны быў пайсці на заробкі да мясцовага багача. З пашнаццаці гадоў юнак працаваў лесарубам. У 1904 годзе Іван Траццяк знаёміцца з рэвалюцыйна настроенай студэнцкай моладдзю, прымае актыўны ўдзел у рэвалюцыйных выступленнях мясцовых сялян, вядзе антываенную прапаганду. Калі першая руская рэвалюцыя пайшла на спад, ён вымушаны быў эміграваць за мяжу.

Каля двух месяцаў Іван Траццяк жыў у Германіі. Тут ён збліжаецца з польскімі рэвалюцыянерамі-эмігрантамі, больш глыбока знаёміцца з палітычным жыццём і рэвалюцыйным рухам у Расіі і Заходняй Еўропе. Але далей знаходзіцца ў Германіі становіцца небяспечна, ён набывае пашпарт на імя Вальнскага і накіроўваецца за акіяны ў Амерыку. У горадзе Скенекдаці з вялікай цяжкасцю яму ўдаецца ўладкавацца на работу ў каменаломню. Потым з дапамогай новых сяброў пераходзіць працаваць на мясцовы паравозабудаўнічы завод.

Праз год, зведаўшы нястачу і матэрыяльны цяжкасці, Іван Траццяк пераязджае ў горад Брычпорт-Кенэдзі, размешчаны ў буйным прамысловым раёне краіны. Адною з асноўных прычын змены жыхарства было стварэнне ў 1908 годзе ў Брычпорт-Кенэдзі новай эмігранцкай арганізацыі, якая далучылася ў хуткім часе да Федэрацыі рускіх рабочых. Апошняя аб'ядноўвала большасць рускіх рабочых палітычных арганізацый у Амерыцы, мела свой друкаваны орган «Голас працы». Уступіўшы ў члены гэтага Саюза, Іван Якаўлевіч прымае актыўны ўдзел у яго дзейнасці: спрабуе свае сілы як прапагандыст і публіцыст.

Працяглае жыццё ў рабочых кварталах, удзел у палітычных дыскусіях і мітынггах, сустрэчы з рускімі палітычнымі эмігрантамі, больш дасканаласць знаёмства з творамі К. Маркса, Ф. Энгельса мелі выключна важнае значэнне для пашырэння палітычнага кругагляду будучага партызанскага камандзіра.

У 1917 годзе, пасля звяржэння царызму ў Расіі, Іван Якаўлевіч разам з іншымі палітычнымі эмігрантамі пачаў рыхтавацца да ад'езду на Радзіму. Але Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя не на жарт напалохла ўлады Злучаных Штатаў. Яны забаранілі выезд рускіх палітычных эмігрантаў. На чыгунках і ў портах быў устаноўлены жорсткі кантроль. Тады Іван Якаўлевіч з групай сваіх таварышаў пераязджае ў Філадэльфію на заходняе ўзбярэжжа краіны ў Сан-Францыска, дзе ўладкоўваецца на работу кляпальшчыкам на суднабудавнічы верф. Адначасова па даручэнню Федэрацыі рускіх рабочых Траццяк пачынае супрацоўнічаць у мясцовым камітэце Міжнароднага саюза дапамогі палітычным вязням.

Акрамя магчымасці быць бліжэй да Расіі, пераезд у Сан-Францыска дыктаваўся і іншымі матывамі. Тут была адна з найбольш шматлікіх рускіх калоній, якая, пачынаючы з канца 80-х і пачатку 90-х гадоў дзевятнацатага стагоддзя, адкрыта стаяла ў апаліцыі да царскага самадзяржаўя. Улічваючы свабодалюбівыя традыцыі рускай калоніі ў Сан-Францыска, Іван Якаўлевіч спадзяваўся станоўча вырашыць тут пытанне аб атрыманні неабходных папер і падтрымкі суайчыннікаў для выезду на Радзіму.

У Сан-Францыска пачалі з'яўджацца розныя контррэвалюцыйныя элементы, былыя памешчыкі і капіталісты, якія ўцякалі з Расіі. Іван Якаўлевіч выступае на мітынггах з выкрыццём белавардзейскай кампаніі хлусні і паклёпу, якую шалёна вяла руская буржуазія, што эмігравала ў кастрычніцкія дні з Расіі ў Амерыку.

Толькі 15 чэрвеня 1918 года І. Траццяку і яго сябрам удалося атрымаць дазвол амерыканскіх улад на выезд з краіны. З дапамогай рускіх рэвалюцыйных эмігрантаў, якія заставаліся яшчэ ў Сан-Францыска, ад'язджаючыя дасталі месца на кітайскім параходзе.

Перад ад'ездам на Радзіму Іван Якаўлевіч атрымаў ад палітычных арганізацый, у якіх ён працаваў, адпаведныя дакументы для прад'яўлення іх у Савецкай Расіі з тым, каб прыняць удзел у сацыялістычнай перабудове краіны.

Сам Іван Якаўлевіч так пазней успамінаў аб сваім ад'ездзе:

— 23 ліпеня 1918 года я пакінуў Амерыку, дакладней кажучы, Сан-Францыска (Каліфорнія), каб праз Ціхі акіян і Японію перабрацца ў Савецкую Расію. У мяне быў цвёрды намер вярнуцца на радзіму, у сваю Беларусь, каб разам з пераможным пралетарыятам змагацца за ўмацаванне Савецкай улады і будаўніцтва сацыялістычнага грамадства. Толькі ў кастрычніку 1918 года я дабраўся да Нова-Мікалаеўска (па тагачаснаму — Нова-Мікалаеўск). Тут я даведаўся, што белавардзейцы паспелі ўжо захапіць частку Урала і што мне ніяк не прабрацца дадому. Як быць далей? На Алтай, у Чарышскай казацкай станицы, жыў мой брат Аляксандр. Вырасьціў паехаць да яго.

Даведаўшыся, што я прыбыў з Амерыкі, — успамінае далей І. Траццяк, — да мяне часта прыходзілі казакі, прасілі, каб я расказаў ім, як рабочыя і сяляне жылі за мяжой. Які характар насілі мае гутаркі, бачна з таго, што хутка я праславіўся ў станицы як бальшавік. Каб пазбегнуць рэпрэсій, я схаваўся ў брата на пасецы. Гэта было ў ліпені 1919 года.

Ад брата і бацькі я хутка даведаўся, што ў Прыобскай паласе ўзнята сялянскае паўстанне. Я вырашыў скарыстаць першы зручны выпадок, каб далучыцца да паўстаўшых.

Так Іван Траццяк стаў камісарам па арганізацыі паўстанцкай арміі. Пазней створаная ім брыгада была рэарганізавана ў дывізію, і ён стаў яе камандзірам.

К восені 1919 года калчакіўскі тыл у Алтайскай губерні быў цалкам паралізаваны дзейнасцю партызанскіх злучэнняў. Гэта дапамагло Чырвонай Арміі ў разгроме белавардзейскіх бандаў і аднаўленні Савецкай улады ў Сібіры.

Пазней дывізія Івана Траццяка была залічана ў склад Чырвонай Арміі і пакінута ў Горным Алтаі.

Пасля заканчэння грамадзянскай вайны І. Траццяк жыў і працаваў у горадзе Бійску. Быў членам павятовага камітэта партыі, выканкома павятовага Савета дэпутатаў. За заслугі перад Савецкай дзяржавай у барацьбе супраць замежнай і ўнутранай контррэвалюцыі ён узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга. У 1924 годзе яму была прызначана персанальная пенсія.

Знаходзячыся на заслужаным адпачынку, Іван Якаўлевіч па-ранейшаму прымаў актыўны ўдзел у грамадскім жыцці, напісаў цікавую кнігу пра партызанскую барацьбу ў Горным Алтаі.

Анатоль ЯРОХІН.

РАЗЛІЧАНА НА ШЫРОКАГА ЧЫТАЧА

Часы, калі з'яўленне за мяжой перакладаў беларускіх мастацкіх твораў, а тым больш крытычных водгукаў, бібліяграфічна-інфармацыйных артыкулаў, успрымалася намі як нейкая, хоць і прыемная, але ўсё ж нечаканасць, прайшлі.

Пакуль вырашалі, ці гатова наша мастацкае слова пранікнуць і загучаць у цытатах заходнеўрапейскай літаратуры, наступіў такі момант, калі пытанне аб магчымасці выхаду твораў нашых пісьменнікаў на міжнародную арэну стала рытарычным. Калі і як канкрэтна адбывалася станаўленне беларуска-заходнеўрапейскіх сувязей, што спрыяла, а што перашкаджала гэтаму працэсу, творчасць якіх нашых пісьменнікаў стала аб'ектам асаблівай цікавасці замежных выдаўцоў і чаму, якія традыцыі сусветнай літаратуры успрымаліся і засвойваліся беларускімі пісьменнікамі — мы стаім перад цэлым комплексам праблем, якія прама ці ўскосна тычацца агульнага стану літаратурных узаемасувязей.

Каб прыдаць гаворцы канкрэтны характар, абмяжуюцца толькі адной краінай — Францыяй. Спынімся на разглядзе публікацый аб беларускай літаратуры і мове, якія змешчаны толькі ў адной французскай крыніцы — славістычным часопісе «Revue des études slaves» — «Агляд славянскіх даследаванняў». Гэты часопіс выдаецца з 1920 года Парыжскім Інстытутам славяназнаўства. Да 1973 года выходзіў адзін раз у год. Потым выданне часопіса было спынена з-за цяжкасцей фінансаванага характару і узноўлена толькі ў 1977 годзе. З гэтага часу выходзіць шотквартальна. Выданне часопіса было наладжана такімі вядомымі даследчыкамі-славістамі, як Антуан Мэйе, Поль Буае, Андрэ Мазон.

Характэрнай асаблівасцю часопіса з'яўляецца тое, што ён дае сістэматычны агляд не толькі французскай, але і ўсёй міжнароднай славістыкі. На яго старонках друкуюцца як артыкулы і даследаванні, так і інфармацыйна-бібліяграфічныя звесткі аб балгарскай, беларускай, кашубскай, македонскай, палабскай, польскай, рускай, серба-харвацкай, славацкай, славенскай, украінскай, чэшскай мовах і літаратурах.

Кола праблем, якія закранаюцца ў часопісе, даволі шырокае. У сваіх матэрыялах аўтары не абмяжоўваюцца літаратурна-лінгвістычнай тэматыкай (хоць гэта, безумоўна, складае асноўны аб'ект іх увагі), а да-

слідуюць таксама пытанні гісторыі, культуры, права, этнаграфіі, фальклору, эканомікі славянскіх краін. Артыкулы для часопіса рыхтуюць як французскія даследчыкі, так і замежныя, у тым ліку і савецкія вучоныя.

Перад тым як перайсці да разгляду канкрэтных матэрыялаў па беларосіцы, адзначым, што сістэматычнае, мэтанакіраванае вывучэнне славістыкі ў Францыі было распачата даволі позна — у другой палове XIX стагоддзя, аб чым піша французскі даследчык Даніэль Бавуа ў артыкуле «Асноўныя

яго глыбокай дасведчанасці і шырокім знаёмстве са славянскай казачнай спадчынай.

У гэтым жа нумары змешчаны артыкул акадэміка Я. Карскага, прысвечаны некаторым дыялектным фанетычным з'явам у беларускай мове, у прыватнасці: пераход звычайнага «ж» у «г» (напрыклад, кажа — каге, ужо — уге) і лабіялізацыя галоснай «ы» (напрыклад, папытаць — папутаць, мы — му, здравы — здарову і г. д.).

У артыкуле таксама вядзецца цікавая гаворка аб некаторых іншых рэгіянальных асаблівасцях беларускай мовы, у

кая культуры толькі пачынала самасцвярджацца, — ужо тады «Агляд славянскіх даследаванняў» даваў звесткі аб такіх публікацыях, як «Працы акадэмічнай канферэнцыі па рэформе беларускага правапісу і азбукі» (Мінск, 1927); творы М. Багдановіча, падрыхтаваныя літаратурнай камісіяй Інбелкульту пад рэдакцыяй прафесара І. Замойна (Мінск, 1927); «Матэрыялы да вывучэння беларускай мовы, этнаграфіі і літаратуры. «Казкі і аповяданні беларусаў Слуцкага павету» А. Сержпуготскага (Мінск, 1926). Часопіс расказ-

многія іншыя. У гэты ж перыяд часопіс інфармаваў пра з'яўленне ў нашай перыёдыцы даследаванняў І. Навуменкі, А. Адамовіча, Ю. Пшыркова, С. Андраюка, У. Казберука, Г. Кісялёва, М. Судніка, А. Булькі, М. Булахавы, А. Кісялеўскага, Л. Падгайскага, Ф. Янкоўскага, І. Яшкіна і іншых даследчыкаў беларускай літаратуры і мовы.

«Агляд славянскіх даследаванняў» дае звесткі і аб замежных публікацыях па беларосіцы: кніга Джузепе Месіны «Беларуская літаратура», артыкулы англійскіх даследчыкаў Арнольда Макміліна і Веры Рыч і інш. Характэрныя публікацыі часопіса па беларосіцы, нельга не адзначыць, што яго стваральнікі, на жаль, не надаюць належнай увагі савецкаму перыяду беларускай літаратуры (дарэчы, гэта ж можна сказаць і наконт рускай і украінскай літаратуры), а пераважна засяроджваюцца на пытаннях дакастрычніцкай літаратуры. Складваецца ўражанне, што часопіс выказвае павышаную цікавасць да «даследаванняў» з-пад эмігранцкага пяра і не заўсёды разборліва выкарыстоўвае і цытуе буржуазныя і эмігранцкія аўтары, якія скажона адлюстроўваюць дасягненні беларускай літаратуры, крытыкі і мовазнаўства, даючы фальсіфікаванае тлумачэнне многіх з'яў. І, нарэшце, вывады і ацэнкі, якія робяцца рэдакцыяй часопіса, часам носяць празмерна катэгорычны характар. Усё гэта сведчыць пра тое, што публікацыі часопіса патрабуюць да сябе дыферэнцыраванага, крытычнага падыходу, бо, як мы пераканаліся, побач з канструктыўнымі матэрыяламі ў часопісе ўжываюцца і тэндэнцыйна-недобрабычлівыя, якія, безумоўна, не могуць спрыяць росту навуковага аўтарытэту гэтага ў цэлым цікавага і карыснага славістычнага выдання.

«Агляд славянскіх даследаванняў» — не адзіны ў Францыі часопіс, дзе змяшчаюцца публікацыі аб Беларусі і яе літаратуры. У апошнія гады выйшлі пераклады «Сотнікава» В. Быкава, «Хатынскай апавесці», «Вайны пад стрэхамі» А. Адамовіча, калектыўнай працы «Францыск Скарына» (аўтары В. Чамярыцкі, Г. Галенчанка і В. Шматаў). Не толькі ў спецыяльных часопісах, але і ў выданнях, разлічаных на шырокага чытача, можна сустрэць крытычныя артыкулы аб нашай літаратуры.

Леанід КАЗЫРА,
супрацоўнік Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР.

БЕЛАРУСКАЕ СЛОВА Ў ФРАНЦЫІ

этапы французскай славістыкі, змешчаным у часопісе «Советское славяноведение» (1976 год, № 5). Аўтар, у прыватнасці, сцвярджае: «У той час як выкладанне турэцкай, персідскай, індыйскай, кітайскай моў вялося ў Францыі яшчэ пры Людовіку XIV, ні адна са славянскіх моў не выкладалася там да сярэдзіны XIX стагоддзя».

Першы матэрыял, які непасрэдна тычыцца Беларусі, а дакладней, беларускіх казак, «Агляд славянскіх даследаванняў» надрукаваў у 1927 годзе. У артыкуле І. Паліўкі «Лічэбнікі 9 і 3х9 у казках усходнеславянскіх народаў» даследуецца праблема выкарыстання канструкцый нахталт: «у трыдзевятым царстве», «у трыдзевятым гасударстве», «за трыдзевяць марэй», «за трыдзевяць зямель» і да т. п. у славянскіх казках. Аўтар сцвярджае, што такія канструкцыі асабліва характэрныя для беларускіх і рускіх казак, у меншай ступені — для украінскіх, а ў казках іншых славянскіх народаў увогуле не ўжываюцца. Гаворачы аб прычынах гэтай з'явы, І. Паліўка адзначае, што яны бяруць свае вытокі ў дзевяціным спосабе лічэння, які быў запазычаны ўсходнімі славянамі ў грэчаскіх калоніях, што размяшчаліся на паўночным узбярэжжы Чорнага мора. А менавіта такая сістэма лічэння, як вядома, выкарыстоўвалася старажытнымі грэкамі, кельтамі, рымлянамі і іншымі народамі. Ход сваіх разважанняў даследчык падмацоўвае прыкладамі, якія гавораць аб

прыватнасці, некаторых вёсак Навагрудчыны.

Пытанні фанетыкі сучаснай беларускай мовы закранаюцца і ў артыкуле Эцьена Дэко, які быў надрукаваны часопісам у 1957 годзе. Аўтар разглядае праблему суадносін двух варыянтаў фанемы (r).

Змястоўныя назіранні аб уздзеянні старабеларускай мовы на станаўленне і развіццё украінскай літаратурнай мовы ў часы Вялікага княства Літоўскага прыводзіць Ю. Швэлаў у сваім артыкуле «Украінская літаратурная мова», змешчаным у часопісе за 1956 год.

Сур'ёзнай увагі патрабуе да сябе раздзел «Хроніка», якому звычайна адводзіцца добрая трэць усяго аб'ёму часопіса. Гэты раздзел інфармуе чытача аб публікацыях па кожнай са славянскіх краін (у тым ліку і па Беларусі), якія з'явіліся ў Англіі, ЗША, Італіі, Канадзе, Францыі, ФРГ, а таксама ў СССР і краінах сацыялістычнай садружнасці. Пры гэтым часопіс не проста пералічвае назвы публікацый і прыводзіць іх выхадныя даныя, а часцей за ўсё змяшчае кароткія анатацыі да іх, спрабуе даваць ацэнку той ці іншай працы.

Аб ступені інфармаванасці часопіса можна меркаваць па такіх прыкладах. Яшчэ ў канцы 20-х гадоў, калі толькі-толькі былі наладжаны дыпламатычныя адносіны паміж СССР і Францыяй, калі ў справе ўзаемаабмену культурнымі каштоўнасцямі рабіліся першыя крокі, калі беларуская савец-

ваў таксама пра штомесячнік «Наш край», які выдаваўся Інбелкультам, а таксама пра артыкул акадэміка Я. Карскага ў часопісе «Narodopisny vestnik ceskoslovensky», прысвечаны вядомаму этнографу Е. Раманаву.

Год ад году раздзел «Хроніка» становіўся ўсё больш змястоўным і дасканалым і ўсё часцей звяртаўся да нязвычных для французскай мовы беларускіх прозвішчаў і назваў. Так, у 1954 годзе часопіс вітаў той факт, што Акадэмія навук Беларускай ССР прыступіла да выдання Збору твораў Я. Купалы, а таксама выхад у свет Збору твораў у сямі тамах другога беларускага класіка Я. Коласа. Часопіс дае паведамленне аб мастацкіх творах, выдадзеных Дзяржаўным выдавецтвам БССР у пачатку 50-х гадоў, сярэд якіх «Мінскі напрамак» І. Мележа, «Глыбокая плынь» І. Шамякіна і інш.

Аналізуючы раздзел «Хроніка», прыходзіць да прыемнага вываду: працы беларускіх даследчыкаў літаратуры і мовы ўсё часцей і часцей анаціруюцца часопісам і рэкамендуюцца чытачу. Так, напрыклад, толькі ў 1966—1967 гадах часопіс даў звесткі пра такія манграфіі, як «Творчае брацтва» Беларуска-польскія ўзаемасувязі ў XIX стагоддзі» А. Мальдзіса, «Максім Багдановіч» А. Лойкі, «Беларуская антрапанімія. Уласныя імёны, імёны-мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы» М. Бірылы, «Сінтаксічна-непадзельныя словазлучэнні ў беларускай мове» (трансфармацыйны аналіз) А. Міхневіча і

Сярод самадзейных калектываў, якія знаёмілі ўдзельнікаў і гасцей Алімпіяды-80 са шматнацыянальным савецкім мастацтвам, была і беларуская «Брастчанка». Напярэдадні ад'езду ў сталіцу нашай Радзімы гэты народны ансамбль песні і танца Брэсцкага электрамеханічнага завода пазнаёміў з новай канцэртнай праграмай сваіх землякоў. Гледачы вельмі цёпла прынялі кампазіцыю «Добры дзень, Масква алімпійская!», харэаграфічную мініяцюру «Палескія прытопы», рускія, беларускія і украінскія песні і танцы.
НА ЗДЫМКАХ: саліст ансамбля Анатоль КАЧЭРГІН; выступае вакальная група.
Фота Э. КАБЯКА.

ВЯРТАННЕ ДАМОЎ

На студыі «Беларусьфільм» маладым рэжысёрам Сяргеем Сычовым па сцэнарыі Аляксандра Зайцава пастаўлена новая мастацкая карціна «Дзень вяртання». Яна апавядае аб вызваленні адной заходнебеларускай вёскі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, паказвае пераломны момант паміж вайной і мірам, складаны ўзаемаадносіны вясцоўцаў, жорсткасць эсэсаўцаў.

У фільме канкрэтна названы дзень — 25 ліпеня 1944 года, дзень, калі вярнуўся дадому Алесь Бель, ролю якога, як заўсёды пераканаўча і дакладна, выконвае папулярны актёр тэатра імя Янкі Купалы Віктар Тарасаў. Шмат гадоў Алесь не быў у родных мясцінах. Лёс кідаў яго па ўсім свеце — ваяваў, быў у палоне, потым партызаніў. І вось Алесь у роднай вёсцы. Дом яго спалілі фашысты. Не застаў ён жывым і бацьку — забілі карнікі. А сястра Марыя выйшла замуж за нелюбімага чалавека, сына старога Стася... Стась Бакіевіч (артыст Барыс Няўзораў) — натур прагна, уладарная. Выкарыстоўваючы «трывожны» час, ён з бацькам-старацам змог накіраваць цэлы статак кароў, нарабаваць шмат хлеба.

Акупанты разрабавалі, зруйнавалі вёску, ваколліцу. Праўда, цудам уцалела адзінае не спаленае фашыстамі поле жыта, але зерня з яго на ўсіх усё роўна не хопіць. Тады Алесь звяртаецца да Бакіевіча з прапановай падзяліцца з аднавяскоўцамі хлебам і прывесці з лесу кароў. Але Стась яшчэ мае надзею на эсэсаўцаў, якія адсталі ад асноўных сіл і хаваюцца ў доме Бакіевіча... І вясцоўцы змушаны ўзяцца за зброю, каб адстаяць справядлівасць, Савецкую ўладу.

Я. КРУПЕНЯ.

ЗЯМЛЯ ГАННЫ КІРЫЛАЎНЫ

НАСТАЎНІЦА

Ля хаты растуць макі і вярціні, рамонкі і мальвы, лілеі. Мноства кветак і прыемны тонкі пах, што ідзе ад іх, навяваюць думкі пра райскі куток зямлі. Гаспадыня — маленькая сівая жанчына — падышла да куста руж, асцярожна працягнула рукой па бутонах, быццам паглядзіла па галовах дзяцей.

Каб у мяне быў з сабой фотаапарат, абавязкова зняла б Ганну Кірылаўну васьм такой, са спакойнай, шчырай усмешкай, ля куста прогожых руж. І зрабіла б на здымку надпіс: «Першая настаўніца астраглядаўскай школы».

Біяграфія гэтай жанчыны проста, тыповая для многіх сельскіх настаўнікаў, галоўны клопат якіх школа, дзеці, іх душы. Зараз Ганна Кірылаўна Пятровіч на пенсіі. Ужо больш за дзесяць гадоў не працуе ў школе. Аднак не спыняе асветніцкую дзейнасць — то кіравала дзіцячым тэатрам, то чытала аднавяскоўцам лекцыі па аховах навакольнага асяроддзя... Па спецыяльнасці Ганна Кірылаўна — біёлаг, таму і тэатр, які яна арганізавала ў Астраглядах, быў своеасаблівы. Называўся ён тэатрам звяроў, птушак і дрэў. Тут школьнікі шылі касцюмы, рабілі лялькі, маскі, разыгрывалі народныя казкі. «Дзеці, — казала настаўніца вучням, — наша зямля вельмі прыгожая і шчодрая. Любіце яе і беражце. Рабіце яе яшчэ лепшай, прыгажэйшай...»

Да многіх добрых спраў мае дачыненне Ганна Кірылаўна. Сама асоба сельскай інтэлігенткі — чалавек гарманічнага, высокамаральнага, шчырага і бескарыслівага, безумоўна ж, мела ўплыў на фарміраванне светапогляду, павышэнне культурнага ўзроўню вясцоўцаў. І цяпер параіцца з Ганнай Кірылаўнай на конт самых розных спраў ідуць суседзі, маладыя педагогі і нават сталыя. Словам, старая настаўніца ў Астраглядах — прызнаны аўтарытэт.

...Яна позна кладзецца спаць. Спачатку пагартае газеты, прагледзіць часопісы, адзначыць, што варта пачытаць. Уяўляю, колькі кніжак перачытала Ганна Кірылаўна васьм так, па начах, калі завочна вучылася ў інстытуце... Імкненне да ведаў было ўласціва ёй заўсёды. Яго ж яна выхоўвала і ў сваіх вучнях.

Калі сельская настаўніца Ганна Пятровіч скончыла інстытут, у яе ўжо было некалькі выпускаў у школе. Шкада, што не захаваліся здымкі перадаваальных гадоў. На іх побач з Ганнай Кірылаўнай можна было б ўбачыць зусім юнымі тых, хто сёння ўзначальвае саўгас, вырошчвае хлеб, выхоўвае дзяцей, і тых, каго ўжо няма, бо загінулі ў час Вялікай Айчыннай вайны. Я спрабую ўявіць старую фатакартку, дзе сярод рослых хлопцаў і дзяўчат сядзіць жанчына з прыгожым букетам, і кветкі ў ім рэдкія, незвычайныя. Такія вырошчваліся тады толькі на прышкольным доследным участку. Кветкі і іншыя расліны вучні неаднойчы вазілі на ВДНГ СССР у Маскву, дзе атрымлівалі ўзнагароды.

Ганна Кірылаўна разам з дзецьмі садзіла сады ў ваколіцах вёскі, даглядала дрэўцы. Многа гадоў настаўніца біялогіі кіравала гуртком юных натуралістаў у школе, пакуль яе не змянілі на гэтай «пасадае» яе ж вучні.

ВУЧНІ

Лёгка і вельмі хутка ходзіць старая настаўніца. Ледзь паспявае за ёй... Усюды, дзе з'яўлялася Ганна Кірылаўна, разам з традыцыйным «добрый дзень» людзі своеасаблівым рухам адвешвалі ёй лёгкі паўпаклон. Я спачатку падумала, што так прынята вітацца ў гэтай мясцовасці. Але хутка

ўпэўнілася, што паклон, як сведчанне вялікай чалавечай удзячнасці, прызначаецца толькі маёй спадарожніцы, бо амаль усе жыхары Астраглядаў і суседніх вёсак вучыліся ў Ганны Кірылаўны, разам з ёй пазнавалі Радзіму, асвойвалі і ўпрыгожвалі сваю зямлю, усведамлялі сябе людзьмі.

Усе спецыялісты тут: старшыня сельсавета, дырэктар саўгаса, галоўны аграном і галоўны заатэхнік, дырэктар школы, фельчар — мясцовыя. Яны пераемныя справы сваёй настаўніцы, яе духоўныя нашчадкі. Выхаванцы Ганны Кірылаўны не толькі руплівыя гаспадары і добрыя працаўнікі, уласным прыкладам яны свядома ўносяць новыя адносіны да жыцця.

Сёння ў Астраглядах — гэта цэнтр аднайменнага саўгаса — калі ста чалавек маюць вышэйшую адукацыю. У сярэдняй школе працуюць 33 настаўнікі. Адны з іх жывуць у сучасных кватэрах, якія саўгас дае маладым спецыялістам, іншыя ж — як калісьці іх бацькі — будуць уласныя дамы, садзяць яблыні і грушы... У палісадніках астраглядаўцаў цвітуць кветкі на вытанчаны густ, на іх не шкадуць ні часу, ні месца. І гэта тым больш мяне ўразіла, што ўсе ваколіцы былі шчодрасць ўсыпаны рамонкамі, званочкамі...

Ганна Кірылаўна засталася ў доме адна. З агародам і кветнікам ёй дапамагаюць управіцца суседзі — дзеці і дарослыя. Сын часта піша пісьмы — кліча да сябе, хвалюецца за здароўе маці, і прыязджаў не аднойчы за ёю. Але ж Ганна Кірылаўна не можа пакінуць родную вёску. Тут яе сады, што цвітуць так прыгожа вясною. Тут людзі, якія яе разуменьне і шануюць. Тут падростае новае пакаленне — дзеці яе вучняў. Як жа без усяго гэтага жыць?

АСТРАГЛЯДЫ

Вёска, як сотні іншых на Беларускім Палессі. Вялікія пераўтварэнні, што адбыліся на гэтай зямлі, змянілі імкненні мясцовых жыхароў. Толькі ва ўспамінах дзядоў застаўся той час, калі людзі марылі пра свой надзел, пра тое, каб мець удосталь хлеба. «Цяпер хочацца працаваць так, каб карысць прыносіць людзям, каб засталася нешта пасля цябе на зямлі», — сказала маладая вясковая жанчына — жывёлавод Кацярына Мясцешчанка.

Пасля гэтых слоў зразумела, чаму такі вялікі аўтарытэт у вёсцы мае старая настаўніца. Яна пакіне багатую спадчыну. Не, не грошы. Застаюцца дрэвы і кветкі ў Астраглядах, прыгожыя людзі, улюбёныя ў родны край. У Гомелі, у Мінску працуюць былыя вучні Ганны Кірылаўны і вучні яе вучняў. Людзі вядомыя, заслужаныя. І гэта яшчэ адно сведчанне таго, як паўплывала на выхаванцаў старая настаўніца. Выраслі яны людзьмі акрыленымі, здатнымі на высокі палёт.

Больш за 400 вучняў цяпер у астраглядаўскай школе. Сімвалічна тое, што ў адпаведнасці з перспектывным планам развіцця гаспадаркі, школа будзе знаходзіцца ў самым цэнтры саўгаса, як калісьці на самым ганаровым месцы ў вёсцы стаяла царква. Школа ў Астраглядах — сапраўдны храм у сэнсе адносінах вясковых жыхароў да ведаў, да выхавання сваіх дзяцей. А ў кожным храме звычайна існуюць свае традыцыі. Ёсць яны і тут. Гэта — сустрэчы выпускнікоў.

Перад ад'ездам у Мінск я зайшла ў школу. Дырэктар пісаў запрашэнні вучням, якія атрымалі атэстаты 25 гадоў назад, называў дзень сустрэчы.

Тацяна АНТОНАВА,
Брагінскі раён.

НАТУРАЛЬНЫ ПРАЦЯГ ДАЎНІХ ТРАДЫЦЫЙ

«МОЖА, ТАМУ

І ПРОЗВІШЧА

ТАКОЕ...»

Калі глядзіш на мастацкія вырабы з саломы, выкананыя Верай Гаўрылюк з Брэста, Кацярынай Арцёмненка з Магілёва ці Ларысай Галавацкай з Мінска, здаецца, што з такога праявіліся і не надта пластычнага матэрыялу ўжо наўрад ці можна «выціснуць» што-небудзь яшчэ. Тым не менш «почырк» майстрых пазнаецца лёгка. Кожная з іх знаходзіць сваё, непаўторнае, не перастаючы адзіўляць шматлікіх прыхільнікаў гэтага папулярнага сёння віду народнага мастацтва.

Узяць хаця б творы Галіны і Яўгена Саламянак з Баранавіч. Наведвальнікі Усесаюзнай выстаўкі твораў народных мастацкіх промыслаў, якая адбылася ў пачатку года ў Маскве, нязменна спыняліся ля саламянай калыскі, падвешанай на трыножніку. Рэч як быццам праявіліся і характар пляцення не вызначаецца нейкай навізнай, але як з адных і тых жа літар можна скласці розныя па прыгажосці словы, так і майстры, па-свойму камбінуючы традыцыйныя элементы і тэхніку пляцення, змаглі надаць вырабу непаўторны характар і вытанчаны дэкаратыўна-мастацкі выгляд. Сярод наведвальнікаў чуліся нават жарты: «Дзе ля такой калыскі можна і яшчэ на адно дзіця адважыцца...».

З майстрамі я сустрэўся ў Раўбічах пад Мінскам, дзе ў Музеі народнага беларускага мастацтва адкрылася выстаўка ўзораў мастацкага саломалляцтва. Работы Галіны Уладзіміраўны і Яўгена Паўлавіча прыкметна выдзяляліся, хаця самі рэчы як быццам звычайныя і даўно знаёмыя па творчасці іншых майстроў: кошыкі, сумкі, шкатулкі, талеркі, міскі, вазы. Кідаецца ў вочы, што аўтары не захапляюцца спалучэннем саломы з іншымі матэрыяламі, а распрацоўваюць яе ўласныя пластычныя і дэкаратыўныя магчымасці, якія, відаць, ніколі не будуць вычарпаны. Аснова амаль усіх вырабаў — традыцыйная вітая пляценка, але змяненне характару яе граняў, камбінаванне розных па таўшчыні і канфігурацыі пляценак дае бясконцую колькасць варыянтаў. А васьм шкатулкі, аздобленыя дробна нарэзанымі кавалачкамі саломы, якія мяняюцца, нібы марозныя ўзоры на шкле... Дэкаратыўная насценная талерка, якая нагадвае павуцінку... Кожная рэч — сапраўдны мастацкі твор, так што нават цяжка вызначыць нешта лепшае.

— Дык у нас жа свой хатні мастацкі савет: я, жонка, дзеці — Тацяна і Канстанцін, — жартуе Яўген Паўлавіч. — Збяремся разам і абмяркуем кожную

новую рэч. І калі ўжо адобрым, то не было выпадку, каб у Мінску адхілілі.

Сакрэт такога поспеху, відаць, не толькі ў патрабавальнасці сямейнага «мастацкага савета». Творчасць сям'і Саламянкаў — гэта натуральны працяг даўніх традыцый, вядомых майстрам не па кніжках, а па жыцці.

— З дзяцінства помню, як у нас, у Баранавічах, рабілі з саломы розныя дэкаратыўныя рэчы: «павукі», шкатулкі, талеркі, — расказвае Галіна Уладзіміраўна. — Патрошку і я вучылася ў майстроў-суседзяў. А ў роднай вёсцы мужа, на Беласточчыне, саломалляцтвам займаўся амаль усе. Відаць, недарэмна і прозвішча такое... Праўда, выраблялі там чыста гаспадарчыя рэчы: шыяны, каробкі, кублы, сявёнкі. Так што наша сямейная творчасць заснавана і на тых, і на іншых традыцыях; мы робім пераважна ўтылітарныя рэчы, але з яўным дэкаратыўным ухілам, такога не рабілі ні на Беласточчыне, ні ў Баранавічах. А ўжо нашы дзеці, відаць, будуць рабіць не так, як мы, нешта сваё прыдумаюць...

Несумненна, яшчэ адзін сакрэт поспеху — у шчырым захапленні творчасцю, у гарачай адданасці любімай справе. Нярэдка даводзіцца чытаць, як такая адданасць вылечвала, ставіла на ногі цяжка хворага чалавека. І ўспрымаеш прачытанае проста як перабольшанне, хоць і прыгожае. Але воль перада мною жанчына, калісьці запалова паралізаваная. А хіба адной рукою можна сплесці што-небудзь вартае? Напружваючы волю, перамагаючы нямогласць («слязьмі залівалася, кідала, зноў пачынала»), упарта змагалася Галіна Уладзіміраўна з хворобай, не жадаючы мірыцца з бяздзейнасцю. Я гляджу, як рукі майстрыхі спрытна ўпраўляюцца з саломінкамі і, каб не яе асабісты расказ, дапоўнены словамі членаў сям'і, наўрад ці паверыць у гэтую шчасліва завершаную гісторыю.

— Саломай магу бясконца займацца. Вазьму саломінку ў рукі, а ў галаве ўжо нараджаецца вобраз будучай рэчы, заўсёды новы. Не люблю адно і тое ж рабіць, як машына, кожны новы выраб хоць нечым, ды адрозніваецца. На нас глядзячы, і дзеці пачалі плесці. Ніхто іх не прымушаў, самі зацікавіліся, ужо і на выстаўцы пабывалі. Хай прадаўжаюць старадаўняе рамяство...

Яўген САХУТА.

НА ЗДЫМКУ: Галіна і Яўген САЛАМЯНКА.

Фота аўтара.

Несцерка — любімы герой многіх беларускіх народных казак, натхняе сучасных дзеячаў мастацтва на новыя творы. Ён уладарыць у п'есе на сцэне віцебскага тэатра імя Я. Коласа, весяліць глядачоў у мінскім тэатры музычнай камедыі...

НА ЗДЫМКУ: сцэна з аперэты Р. Суруса «Несцерка» ў пастаноўцы тэатра музыка-медыі БССР.

Фота У. КРУКА.

ТЭАТР ЛЯЛЕК У ВЁСЦЫ

У вёсцы Гнезна Ваўкавыскага раёна створаны тэатр лялек. Яго кіраўнік — выпускнік тэатральнага аддзялення Гродзенскага культурасветвучылішча Аляксандр Крутаўз.

З вялікім поспехам выступілі сама-

дзейныя артысты ў мясцовым клубе, дзе паказалі сваю першую рэботу — «Незвычайны канцэрт».

Зараз сельскі тэатр лялек рыхтуе новую работу — пастаноўку для дзяцей.

СВЯТЛО АЛІМПІЙСКАГА АГНЮ

ШЧАСЛІВАЕ ІМГНЕННЕ ПЕРАМОГІ

Можна было зразумець італьянскага спрынтэра П'етра Менеа. Бадай што апошняя надзея была (гады ж бяруць сваё) на маскоўскую Алімпіяду. І вось... ізноў прайграў — уступіў на дыстанцыі 100 метраў, як гэта часта здаралася раней на Гульнях. Заставаўся апошні шанц: бег на 200 метраў. Але пасля стаметроўкі ўжо не было ўпэўненасці ў сваіх сілах. І тут італьянец успомніў пра свайго добрага сябра і саперніка Валерыя Барзова. Вырашыў знайсці яго, параіцца.

«Ты абавязкова пераможаш, П'етра, — даказваў і падтрымліваў перад адказным стартам савецкі лёгкаатлет свайго калегу, — вось пабачыш, пераможаш».

Наступіў адказны старт. Пачаўся бег. Добрыя тры чвэрці дыстанцыі Менеа прайграваў сваім сапернікам. Але на самым фінішы сумеў выйсці ўперад. Шчаслівы італьянец яшчэ доўга не сыходзіў з беговай дарожкі, не мог стрымаць свайго шчасця, шчасця, якое сумесна са спартсменам дзялілі і яго балельшчыкі. Прычым, не толькі італьянскія. Савецкія аматары спорту ўмеюць падтрымліваць кожнага, хто ў часнай, напружанай барацьбе дамагаўся перамогі.

Многа на маскоўскай Алімпіядзе такіх шчаслівых імгненняў. Давайце ўгледземся ў здымкі, якія змешчаны ўверсе. Пакуль што не было сярод алімпійскіх чэмпіёнаў на дыстанцыі сто метраў прадстаўніц Савецкага Саюза. А вось пасля фінальнага забегу толь-

кі фотафініш назваў пераможцу: залаты медаль заваявала Людміла Кандрацьева з СССР. На другім здымку вы бачыце, як лікуе пераможца сярод велагоншчыкаў на 189 кіламетраў Сяргей Сухаручанкаў. Апошні раз на гэтай дыстанцыі прадстаўнікі Савецкага Саюза перамаглі роўна дваццаць гадоў назад.

Заклучныя дні Алімпіяды былі шчаслівымі для пасланцоў Беларусі, якія абараняюць гонар Радзімы ў складзе зборнай каманды СССР. Радасныя імгненні перамогі перажывалі ўжо і чатырохразовы чэмпіён Алімпійскіх гульняў па фехтаванню мінчанін Віктар Сідзяк і тыя, хто ўпершыню заваяваў залатыя медалі: цяжкаатлет Леанід Тараненка, які сумеў перамагчы з новым алімпійскім і сусветным рэкордам, фехтавальшчык Мікалай Алёхін, баскетбалістка Таццяна Івінская...

Перамагаюць спартсмены ГДР па ручному мячу, паляк Уладзіслаў Казакевіч па скачках з шостам, фехтавальшчыкі Францыі, жанчыны Зімбабве па хакею на траве... Чэмпіёнамі сусветнага форуму спорту становяцца прадстаўнікі краін Еўропы і Азіі, Аўстраліі і Амерыкі, Афрыкі. Хіба ж можна расказаць аб усіх шчаслівых імгненнях, якія падарыла планеце Алімпіада-80?!

Я. ІВАНОУ.

НА ЗДЫМКАХ: алімпійская чэмпіёнка ў бегу на 100 метраў Л. КАНДРАЦЬЕВА; пераможны фініш С. СУХАРУЧАНКАВА.

БАКСЁРЫ КУБЫ— МАЦНЕЙШЫЯ

Небывалы поспех выпай на долю кубінскіх баксёраў. Шэсць залатых медалёў заваявалі яны на Алімпіядзе. Пасля заканчэння баёў спартсменам з вострава Сва-

боды быў уручаны галоўны прыз аматарскага бокса — Кубак Вала Баркера.

Яшчэ да пачатку фінальных паядынкаў на гэту ганаровую ўзнагароду рэальна прэтэндавалі і спартсмены Савецкага Саюза. Сем баксёраў нашай краіны выйшлі ў фінал. Але тут іх чакала няўдача. У адным выпадку, як трапіла падмеціў вядомы венгерскі майстар пальчаткі Ласла

Пап, яны «перагарэлі», у другім жа былі зняты з-за траўм, а ў трэцім выпадку ўступілі больш моцным.

У фінальных баях баксёраў чэмпіёнамі Алімпіяды сталі Ш. Сабіраў (СССР), П. Лесаў (Балгарыя), Х. Эрнандэс, А. Эрэра, А. Альдама, А. Марцінес, Х. Гомес, Т. Сіівенсан (усе Куба), Р. Фінк (ГДР), П. Аліва (Італія) і С. Качар (Югаславія).

КАЛЕКЦЫЯНЕРЫ І СПОРТ

Спартыўная тэма ў філатэліі — адна з папулярнейшых сярод калекцыянераў усіх узростаў. У гэтым маглі пераканацца шматлікія наведвальнікі рэспубліканскай філатэлістычнай выстаўкі, прысвечанай Алімпіядзе-80, якая працавала ў мінскім Доме кнігі з 18 па 25 ліпеня.

Экспанаваліся лепшыя калекцыі, прысвечаныя гісторыі Алімпійскіх гульняў, дасягненням савецкіх спартсменаў. Спартакіядам народаў СССР, а таксама работы, што расказваюць аб У. І. Леніне, міралюбівай палітыцы КПСС і нашай дзяржавы, дасягненнях нашай рэспублікі. У выстаўцы прынялі ўдзел філатэлісты Мінска, Брэста, Гомеля, Магілёва, Ліды і іншых гарадоў рэспублікі. Усяго ў экспазіцыі было прадстаўлена 24 калекцыі дарослых збірнікаў марак і 7 работ юных філатэлістаў. Журы вызначыла пераможцаў выстаўкі, прысудзіўшы ім залатыя, ся-

рэбраныя і бронзавыя медалі, а таксама прызы, заснаваныя дзяржаўнымі і грамадскімі арганізацыямі Мінска.

Медалі выстаўкі атрымалі філатэлісты Мінска, Ліды, Віцебска, Гомеля, калекцыі якіх расказваюць аб жыцці і дзейнасці У. І. Леніна, Савецкай Беларусі, міжнародным супрацоўніцтве ў космасе.

Вялікай увагай наведвальнікаў карысталіся работы філатэліста з Мінска Я. Рабава «Алімпійскія гульні», віцябчаніна А. Клімава «Пад знакам пяці кольцаў», калекцыянера з Ліды В. Соўпеля «Спартакіяды народаў СССР».

Філатэлістычная выстаўка, прысвечаная Алімпіядзе-80, з'явілася часткай культурнай праграмы XXII Гульняў, якой алімпійскі Мінск сустракаў гасцей.

Л. КОЛАСАУ.

Ж. МАРШЭ АБ ГУЛЬНЯХ

Маскоўскія Алімпійскія гульні — цудоўныя, выключныя, заявіў Генеральны сакратар Французскай кампарты Жорж Маршэ. Ён выступіў па французскаму тэлебачанню ў перадачы, якая транслівалася з Масквы.

Закранаючы асвятленне Алімпійскіх гульняў буржуазнымі сродкамі масавай інфармацыі, Генеральны сакратар ФКП сказаў: у Маскве прысутнічаюць два сорты журналістаў. Ёсць тыя, якія шныраць у пошуках дробных звестчак. Яны нас не цікавяць. І ёсць спартыўныя журналісты, спецыялісты ў гэтым пытанні. Я чытаю прэсу і бачу, што ў цэлым каментары са спартыўнага пункту гледжання вельмі добрыя. Інакш і быць не можа, калі бачыш, напрыклад, як Сальнікаў прапльывае 1 500 метраў менш, чым за 15 минут. Як напісала адна французская спартыўная газета, гэта была гістарычная падзея. Каб дасягнуць такога на плавальнай дарожцы, трэба было пераадолець найцяжэйшую перашкоду, і савецкі спартсмен гэта зрабіў! У Маскве сабраўся спартыўны свет, атлеты большасці краін, балельшчыкі, гос-

ці, турысты, і ўсюды на стадыёнах і ў алімпійскай вёсцы пануе зусім выключная, святочная і радасная атмасфера. Аднак, гэта не перашкаджае спартыўнай барацьбе за перамогу, і барацьбе вострай, аб чым сведчаць набітыя рэкорды.

Адказваючы на пытанне аб развязанай амерыканскай адміністрацыяй кампаніі байкоту Алімпійскіх гульняў, Ж. Маршэ напамінуў, што мітусня супраць правядзення Алімпіяды ў Маскве была пачата ў капіталістычных краінах ужо некалькі гадоў назад. Адрозніе ж пасля манрэальскіх Гульняў, сказаў ён, у Францыі быў створаны так званы «Камітэт байкоту маскоўскай Алімпіяды». Ёсць людзі, для якіх зусім нясцёрпна, каб Гульні маглі адбыцца ў сацыялістычнай краіне. Таму кампанію байкоту, развязаную Картэрам, выклікалі не падзеі ў Афганістане, а яго перадвыбарныя меркаванні.

ГАЛОЎНЫ ПРЫЗ— ФУТБАЛІСТАМ ЮГАСЛАВІІ

Футбольны мяч, выкананы з крышталю і заключаны паміж двума крышталёвымі вазамі. Гэта — галоўны прыз алімпійскага групавога футбольнага турніра ў Мінску. Яго зрабілі майстры шклозавода «Нёман».

...Каму ж дастанецца галоўны трафей групавога турніра? На гэты пытанне і павінен быў даць адказ чвэрцьфінальны матч паміж камандамі Югаславіі і Алжыра. Афрыканскія футбалісты — хуткія, энергічныя, тэхнічныя. Яны паказалі ў Мінску высокі клас валодання мячом. Але ў футбалістаў Алжыра быў адзін сур'ёзны недахоп: не хапала вопыту міжнародных сустрэч на такім высокім узроўні. А гэта, у канчатковым выніку, аказалася рашаючым фактарам. Зборная каманда Югаславіі перамагла сапернікаў з лікам 3:0 і выйшла ў паўфінал. Ёй быў уручаны прыз шклозавода «Нёман».

Пасля матча адбылася прэс-канферэнцыя, на якой трэнер югаслаўскай каманды Іван Топлак прасіў перадаць майстрам шклозавода вялікую падзяку за цудоўны падарунак. «Цяжка падбраць словы, — сказаў ён, — каб выказаць захапленне майстэрствам твораў прыза».

НА ЗДЫМКУ: пераможца групавога футбольнага турніра ў Мінску — зборная каманда Югаславіі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1091.

